

25. Quo potissimum tempore hoc Sacramentum conferatur.

Pentecostes tempore præcipue administratur.

a Act. 2. 2. 3.

Sed illud quoque solemnè religione in Ecclesia Dei servatum est, ut in Pentecoste præcipue hoc Sacramentum administraretur; quod hoc maximè die a Apostoli Spiritus Sancti virtute roborati & confirmati sint, cujus divini facti recordatione fideles admonerentur, quæ quantaque mysteria in sacra unctione cogitanda essent.

26. Cur Episcopus alapam infligat, & pacem confirmato imprecetur.

Alapa quid significet. Math. 5. 9. Si quis te percuserit &c.

Pacis imprecatio. b Philipp. 4. 7.

Deinde verò, (1) qui unctus & confirmatus est, ut meminerit se tamquam fortem athletam paratum esse oportere ad omnia adversa invicto animo pro Christi nomine ferenda, manu leviter in maxilla ab Episcopo ceditur. Postremò autem pax ei datur, ut intelligat, se gratiæ cœlestis plenitudinem b & pacem, quæ exuperat omnem sensum, consequutum esse. Atque hæc summa eorum sit, quæ de Chrismatis Sacramento à Pastoribus, non tam quidem nudis verbis & oratione, quàm inflammato quodam pietatis studio explicanda sunt, ut ea in animis intimisque fidelium cogitationibus inserere videantur.

## DE EUCHARISTIÆ SACRAMENTO.

### CAPUT IV.

1. Quare mysteria Eucharistiæ summa cum reverentiâ tractari & suscipi debeant.

Sacramentum Eucharistiæ omnium est Sacramentorum maximum. Dion. in lib. de Eccles. Hier. c. 5. Amb. l. 4. de Sacram. c. 6. Alexander Papa ep. 1 & habetur de Cons. dist. 2. c. Nihil.

Quemadmodum ex omnibus sacris mysteriis, quæ nobis tamquam divinæ gratiæ certissima instrumenta Dominus Salvator noster commendavit, nullum est, quod cum Sanctissimo Eucharistiæ Sacramento comparari queat: ita etiam nulla gravior alicujus sceleris animadversio à Deo metuenda est, quàm si res omnis sanctitatis plena, vel potius quæ ipsum sanctitatis aucto-

(1) Qui unctus) Ed. Pat. qui jam unctus.

torem & fontem continet, neque sanctè, neque religiosè à fidelibus tractetur. Id verò Apostolus & sapienter vidit, & de eo nos apertè admonuit: nam cum declarasset, quanto illi scelere obstricti essent, qui corpus Domini non dijudicarent, statim subiecit: a Ideo inter vos multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi. Ut igitur fidelis populus, cum cœlesti huic Sacramento divinos honores tribuendos esse intellexerit, & gratiæ uberes fructus capiat, & justissimam Dei iram effugiat, illa omnia à Pastoribus diligentissimè exponenda erunt, quæ ejus majestatem magis illustrare posse videantur.

2. Qua de causa, & quando Eucharistiæ Sacramentum sit institutum.

Qua in re opus erit, ut b Pauli Apostoli rationem secuti, qui se, quòd à Domino acceperat, Corinthiis tradidisse professus est, imprimis hujus Sacramenti institutionem fidelibus explicent. Ita verò gestam rem esse, ex Evangelistâ perspicuè colligitur. c Cum enim Dominus dilexisset suos, in finem dilexit eos: cujus quidem amoris ut divinum aliquod atque admirabile pignus daret: sciens horam jam advenisse, ut transiret ex hoc mundo ad Patrem, d ne ullo umquam tempore à suis abesset, inexplicabili consilio, quod omnem naturæ ordinem & conditionem superat, perfecit. Etenim, e celebrata cum discipulis agni Paschalis cœna, ut figura veritati, umbra corpori cederet, panem accepit, Deoque gratias agens, benedixit, ac fregit, deditque discipulis suis, & dixit, f Accipite, & manducate, hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur; hoc facite in meam commemorationem. Similiter & calicem accepit, postquam cœnavit, dicens: Hic calix novum testamentum est in meo sanguine; hoc facite, quotiescumque bibetis, in meam commemorationem.

3. Cur hoc Sacramentum Eucharistiæ vocetur.

Hujus ergo admirabilis Sacramenti dignitatem atque excellentiam, cum sacri Scriptores fieri nullo modo posse intelligerent, ut uno vocabulo demonstrarent, pluribus eam nominibus exprimere conati sunt. Interdum enim Eucharistiam appellant: quod verbum, vel bonam gratiam, vel gratiarum actionem latinè reddere possumus. Ac rectè quidem bona gratia dicendum est, tum quia vitam æternam, de qua scriptum est: g Gratia Dei vita æterna, præsignificat: tum quia Christum Dominum, h qui vera gratia, atque omnium charismatum fons est, in se continet. Nec verò minus apte gratiarum actionem interpretamur: i siquidem cum hanc purissimam hostiam immolamus, immensas quotidie gratias pro universis in nos

Eucharistiæ irreverentia quantum sit peccatum.

a 1. Cor. 11. 30.

b 1. Cor. 11. 23. De institutione Sacramenti Eucharistiæ sess. 13. Conc. Trid. de Eucharist. c. 2. 1. c Joan. 13. 1. Causa institutionis. Chrys. Hom. 41. in Joan.

d Matth. 26. 20.

e Luca 22. 19. Tempus institutionis Leo serm. 7. de Passione Domini, & habetur de Cons. dist. 4. c. Quia corpus. D. Thom. in 3. p. q. 73. art. 5. f Luca 22. 19. 20. Marci 14. 22. 1. Cor. 11. 24. 25.

Dignitas Sacramenti pluribus vocabulis explicatur.

Eucharistia cur dicatur. Chrys. Hom. 24. in 1. ad Cor. sup. illud Calix benedictionis.

D. Thom. in 3. p. q. 73. art. 4.

g Rom. 6. 24. h Joan. 1. 14.

Amb. l. 4. de Sacram. c. 1. Magist. in 4. dist. 8. lit. A.

i Orig. lib. 8. contra Celsum.

beneficiis Deo agimus, atque imprimis pro ejus gratiæ tam excellenti bono, quam nobis hoc Sacramento tribuit. Sed id ipsum etiam nomen cum iis quæ à Christo Domino gesta esse in hoc mysterio instituendo legimus, optime convenit. Etenim *a* panem accipiens fregit, ac gratias egit. David quoque cum hujus mysterii magnitudinem contemplaretur, antequam carmen illud pronuntiaret, *b* *Memoriam fecit mirabilium suorum misericors & miserator Dominus, escam dedit timentibus se*, gratiarum actionem præponendam existimavit, cum inquit: *c* *Confessio & magnificentia opus ejus.*

4. *Quare hoc Sacramentum Communio, pacis & charitatis Sacramentum nominetur.*

Frequenter etiam nomine sacrificii declaratur, de quo mysterio paulò post latius dicendum erit. Vocatur præterea Communio: quod verbum ex illo Apostoli loco sumptum esse liquet, ubi ait: *d* *Calix benedictionis, cui benedicimus; nonne communicatio Sanguinis Christi est? & panis quem frangimus, nonne participatio corporis Domini est? Nam, ut Damascenus explanavit, hoc Sacramentum Christo nos copulat, atque ejus carnis & deitatis participes efficit, nosque inter nos in eodem Christo conciliat ac conjungit, & veluti unum corpus coagmentat. Ex quo factum est, *f* ut Sacramentum etiam pacis & charitatis diceretur, ut intelligeremus, quam indigni sint Christiano nomine, qui inimicitias exercent; odiaque, dissidia & discordias, ut teterrimas fidelium pestes, omnino exterminandas esse, cum præsertim quotidiano religionis nostræ sacrificio, nihil nos studiosius servare, quam pacem & charitatem, profiteamur.*

5. *Qua ratione idem Sacramentum Viaticum & Cœna dicatur.*

Sed Viaticum etiam frequenter à sacris Scriptoribus appellatur, tum quia spiritualis cibus est, quo in hujus vitæ peregrinatione sustentamur, tum quia viam nobis ad æternam gloriam & felicitatem munit. Quare ex veteri Ecclesiæ Catholicæ instituto servari videmus, ut nemo fidelium sine hoc Sacramento è vita excedat. Ac vetustissimi quidem Patres, *g* Apostoli auctoritatem secuti, Cœnæ etiam nomine sacram Eucharistiam interdum vocarunt, quòd in illo novissimæ cœnæ salutari mysterio à Christo Domino sit instituta.

6. *Eucharistia, cibo aut potu sumpto, confici & sumi non potest.*

Neque verò propterea à cibo aut potione Eucharistiam conficere aut sumere licet, quod ab Apostolis

*a* Matth. 26. 27.  
Marc. 14. 22.  
Lucæ 22. 19.  
*i* Cor. 11. 24  
*b* Psalm. 110. 4.

*c* Ibid. 3.  
Conc. Nic. can. 14.

Communio cur nominetur.

*d* 1. Cor. 10. 16.

*e* Dom. lib. 4. Orth. Fid. c. 14.

*f* Aug. tract. 26. in Joan. sess. 12. Conc. Trid. de Eucharistia in præfatione. Conc. Nic. can. 11. & Carthag. 4. cap. 77. & 78.

Exod. 12. 5.  
Rom. 19.  
Matth. 15.  
Marc. 8.

*g* 1. Cor. 11. Cœna à Cyp. hoc Sacramentum dicitur in l. de Cœna Domini.

salutariter introducta consuetudo, quemadmodum veteres scriptores memoriæ prodiderunt, perpetuò retenta ac servata est, ut à jejunis tantum perciperetur.

7. *Eucharistia veri nominis Sacramentum est.*

Sed, explicata nominis ratione, docendum erit, hoc verum esse Sacramentum, atque unum ex septem illis, quæ Sancta Ecclesia semper religiosè coluit ac venerata est. Nam, cum calicis Consecratio fit, mysterium fidei appellatur. Præterea, ut infinita pene sacrorum Scriptorum testimonia omittamus, qui hoc inter vera Sacramenta numerandum esse, perpetuò (1) senserunt; ex ipsa ratione & natura Sacramenti idem convincitur. Etenim in eo signa sunt externa & sensibus subjecta: habet deinde gratiæ significationem & efficientiam; præterea de Christi institutione, *a* neque Evangelistæ neque *b* Apostolus dubitandi locum relinquunt. Quæ omnia, cum in unum convenient ad Sacramenti veritatem confirmandam, nullis aliis argumentis opus esse perspicitur.

8. *Multa esse in hoc Sacramento, quibus Sacramenti nomen conveniat.*

Sed illud diligenter Pastoribus observandum est, multa in hoc mysterio esse, quibus aliquando Sacramenti nomen sacri Scriptores tribuerunt. Interdum enim & Consecratio & Perceptio, frequenter verò & ipsum Domini Corpus & Sanguis, qui in Eucharistia continetur, Sacramentum vocari consuevit. Ait enim D. Augustinus, Sacramentum hoc duobus constare, visibili, scilicet elementorum specie, & invisibili Carne & Sanguine ipsius Domini nostri Jesu Christi. Atque ad eundem modum Sacramentum adorandum esse, nimirum Corpus & Sanguinem Domini intelligentes, affirmamus. Verum hæc omnia minus propriè Sacramenta dici, perspicuum est. Ipsæ autem panis & vini species, veram & absolutam hujus nominis rationem habent.

9. *Quomodo differat Eucharistia à reliquis omnibus Sacramentis.*

Sed quantum hoc Sacramentum à reliquis omnibus differat, facile colligitur. Nam cætera Sacramenta materiæ usu perficiuntur, dum scilicet alicui administrari ea contingit. Baptismus enim Sacramenti naturam tum adipiscitur, cum re ipsa homo aqua abluitur. At verò ad Eucharis

L 3

tia

(1) *Senserunt* Ed. Pat. *Consenserunt*

Sess. 13. Conc. Trid. de Eucharistia cap. 3.  
Aug. lib. 3. de Trinit. cap. 4. & lib. 20. contra Faust. cap. 13. Amb. l. 1. Offic. cap. 28. lib. 1. de Sacram. cap. 2. vide item D. Thom. in 3. p. q. 73. art. 1.

*a* Matth. 26. 26.  
Lucæ 22. 19.  
Marci 14. 22.  
*b* 1. Cor. 11. 14. 15.

August. de Cath. rud. c. 16.

Eucharistia adoranda Sess. 8. Conc. Trid. de Eucharistia c. 5. ibidem can. 6.

Euchar. species propriè dicuntur Sacramentum. Scot. in 4. dist. q. 2. sess. 13. Conc. Trid. de Euchar. c. 2. & can. 4. Hæc differentia colligi potest ex Aug. in 1. lib. de Trin. c. 4. & Amb. lib. 4. de Sacram. c. 4. & habetur de Consec. dist. 4. cap. Panis est. Vide item D. Th. in 3. p. q. 73. art. 1. ad 3.

tiæ perfectionem satis est ipsius materiæ Consecratio; (1) verum enim Sacramentum esse non desint, quamvis in pyxide asservetur. Deinde in conficiendis aliis Sacramentis nulla fit materiæ atque elementi in aliam naturam mutatio: etenim Baptismi aqua, aut Chrismatis oleum, cum illa Sacramenta administrantur, priorem aquæ & olei naturam non amittunt: in Eucharistia verò, quod panis & vinum ante Consecrationem erat, confecta Consecratione, verè est Corporis & Sanguinis Domini substantia.

10. *Duplex Eucharistiæ materia duo Sacramenta non constituit.*

Licet autem duo sint elementa, panis scilicet & vinum, ex quibus integrum Eucharistiæ Sacramentum conficitur, non tamen plura Sacramenta, sed unum tantum esse, Ecclesiæ auctoritate docti confitemur. Aliter enim Septenarius Sacramentorum numerus, quemadmodum semper traditum, atque à Conciliis a Lateranensi, Florentino & Tridentino decretum est, constare non poterit. Nam cum hujus Sacramenti gratia unum corpus mysticum efficiatur, ut Sacramentum ipsum rei quam efficit, conveniat, unum esse oportet; atque unum quidem, non quia individuum sit, sed quia unius rei, significationem habeat. Nam, quemadmodum cibus & potio, quæ diversæ res sunt, ad unam tantum rem adhibentur, ut scilicet vires corporis reficiantur: ita etiam duas illas diversas Sacramenti species respondere, consentaneum fuit, quæ cibum spirituales significarent, quomentes sustinentur & recreantur. Quare à Domino Salvatore dictum est: *b Caro mea verè est cibus, & Sanguis meus verè est potus.* Sed diligenter explicandum est, quid Eucharistiæ Sacramentum significet, ut fideles sacra mysteria oculis intuentes, simul etiam divinarum rerum contemplatione animum pascant.

11. *Quarum rerum significatio hoc Sacramento includatur.*

Tria verò sunt, quæ nobis hoc Sacramento indicantur. Primum est Christi Domini passio, quæ jam præterit: ipse enim docuit: *c Hoc facite in meam commemorationem:* & Apostolus testatus est: *d Quotiescumque manducabitis panem hunc, & Calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis, donec veniat.* Alterum est divina & cælestis gratia, quæ præsens ad animam alendam & conservan-

(1) Verum) perpetuam in Edit. Rom. Lov. Lugd. & utraque Venet. atq. utrumque.

Unum Eucharist Sacram. non duo. Vide D. Thom. 3. p. q. 73. art. 2.

a Lateranense Conc. non recenset septem Sacramenta: ex eo tamen in cap. 1. & aliis colligi possunt sicut ex cap. ad Abolendam, tit. de Hæreticis Concilium autem Constant. in doctrina de Sacrament. & Trid. sess. 7. c. 1. definiunt.

b Joan. 6. 56.

Eucharistiæ Sacram. tria significat mysteria. D. Th. ead. quæst. art. 4.  
Primum, præteritum, c. Lucæ 22. 19.  
d. 1. Cor. 11. 26.  
Secundum, præsens. Ter. in l. de Resurrect. carn. c. 8.  
Conc. Flor. in doct. de Sacram.

vandam hoc Sacramento tribuitur. Quemadmodum enim Baptismo in novam vitam gignantur, Confirmatione roboramur, ut Satanae repugnare, & palam Christi nomen profiteri possimus, ita Eucharistiæ Sacramento alimur ac sustentamur. Tertium est, quod futurum prænuntiat, æternæ jucunditatis & gloriæ fructus (1) quem in cælesti patria ex Dei promissione capiemus. Hæc igitur tria, quæ instantis, præteriti, & consequentis temporis varietate distingui perspicuum est, sacris mysteriis ita significantur; ut totum Sacramentum, quamvis ex diversis speciebus constet, ad singula horum declaranda, tamquam ad unius rei significationem, referatur.

12. *Quæ sit hujus Sacramenti materia, & cujusmodi panis sit consecrandus.*

Sed in primis cognoscenda est à Pastoribus hujus Sacramenti materia, tum ut ipsi ritè illud possint conficere, tum etiam ut fideles admoneantur, cujus rei symbolum sit, atque ejus rei, quam significat, studio & desiderio exardescant. Duplex itaque est hujus Sacramenti materia: altera panis ex tritico confectus, de qua primò agitur; de altera postea dicendum erit. Nam, ut docent Evangelistæ a Matthæus, b Marcus & c Lucas, Christus Dominus panem in manus accepit, benedixit & fregit, dicens: *Hoc est Corpus meum.* Apud Joannem quoque enim Salvator noster se ipsum panem appellavit, cum inquit: *d Ego sum panis vivus, qui de Cælo descendendi.* Cum autem varia sint panis genera, vel quia materia differunt, ut cum alius ex tritico, alius ex hordeo, aut ex leguminibus, cæterisque terræ fructibus confectus est, vel quia diversis qualitatibus præditi sunt, uni enim fermentum additur, alter verò fermenti omnino expers esse potest. Quod ad primum attinet, Salvatoris verba ostendunt, panem ex tritico confici oportere: communi enim loquendi consuetudine, cum panis absolutè dicitur, panem ex tritico intelligi satis constat. Id etiam veteris testamenti figura declaratur: e Præceptum enim à Domino fuerat, ut panes Propositionis, qui hoc Sacramentum significabant, ex simila conficerentur.

13. *Panem ex quo Eucharistia conficitur, azymum esse conveniens est.*

Sed quemadmodum nullus panis, nisi triticeus, apta ad Sacramentum materia putandus est: (hoc enim Apostolica traditio nos docuit, & Ecclesiæ Catholicæ auctori-

L4

(1) Quem) Edit. Patav. quos.

Tertium, futurum.

Materia Eucharistiæ dup. Alex. 1. in ep. ad omnes Orth. 1. c. 4. & habet de Consec. dist. 2. cap. 1. Dam. lib. 4. de Orthod. Fide c. 14.

a Matth. 28. 19.

b Marc. 14. 22.

c Lucæ 22. 19.

d Joan. 6. 41.

Panis triticeus est propria hujus Sacramenti materia. D. Thom. in 3. p. q. 74. art. 3.

Alex. de Ales. 4. p. q. 32. memb. 2.

e Levit. 24. 5. 6.

Honorius 3. Brisiens. ep. ut habetur de celeb. Missar. c. fin. & D. Th. in 3. p. q. 74. art. 4.

ritas firmavit) ita etiam ex iis, quæ Christus Dominus gessit, azymus esse debere, facile intelligitur. Ipse enim a primo Azymorum die b quo nihil fermentati domi habere Judæis licebat, hoc Sacramentum confecit, atque instituit.

Quod si quis Joannis Evangelistæ auctoritatem opponat, qui hæc omnia c ante diem festum Paschæ acta esse commemorat, ea ratio facile dissolvi potest. Etenim, quem primum Azymorum diem cæteri Evangelistæ appellarunt, quod feria quinta vesperi dies festi Azymorum inciperent, quo tempore Salvator noster Pascha celebravit, eum ipsum diem Joanne pridie Paschæ fuisse describit; ut qui dies naturalis spatium, quod ab oriente Solé inchoatur, in primis notandum existimarit. Quapropter D. etiam Chrysostomus primum Azymorum diem interpretatur eum diem, quo ad vesperam Azyma comedenda essent. Sed azymi panis Consecratio, quantum conveniat integritati & mentis munditiæ, quam fideles ad hoc Sacramentum afferre debent, ab Apostolo docemur, cum inquit: d *Expurgate vetus fermentum, ut sitis nova conspersio, sicuti estis azymi: etenim Pascha nostrum immolatus est Christus: itaque epulemur non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ & nequitiæ, sed in azymis sinceritatis & veritatis.*

14. *Panis azymus ad Eucharistiam non omnino necessarius.*

Neque tamen ea qualitas adeo necessaria existimanda est, ut, si illa panis desit, Sacramentum confici non possit. Utrumque enim panis genus veram & propriam panis rationem & nomen habet. Quamquam nemini licet privata auctoritate, vel potius temeritate, laudabilem Ecclesiæ suæ ritum immutare. Atque eo minus id facere Latinis Sacerdotibus permissum est, quibus præterea Pontifices Max. præceperunt, ut ex azymo tantum sacra mysteria conficerent. Atque hæc de altera hujus Sacramenti materia exposuisse satis sit: in quo tamen illud animadvertendum est, quam multa materia ad Sacramentum conficiendum uti oporteat, definitum non esse; cum illorum etiam certus numerus definiri nequeat, quæ aut possint, aut debeant sacra mysteria percipere.

15. *Quæ materia sit usurpanda ad consecrationem Sanguinis Domini.*

Superest, ut de altera hujus Sacramenti materia, & elemento dicatur. Est autem vinum ex vitis fructu expressum, cui modicum aquæ permixtum sit. Nam Dominum Salvatorem vino in hujus Sacramenti institutione

usum

a Matth. 26. 17.  
 Marci 14. 12.  
 Luca 22. 7.  
 b Exod. 12. 19.

c Joann. 13.  
 Sect. 4. dist. 11. 4. 6.  
 Alex. de Ales. 4. p. q. 32.  
 memb. 3. ad argum.

D. Chrys. Hom. 82.  
 in Matth.

d 1 Cor. 5. 7. 8.  
 Eucharistia in pane fermentato confici potest, sed non licet Consecratio, Flor. sess. ultima, l. 3.  
 Decret. de celeb. cap. Litteras.

Quam multa materia consecrari debeat, non est definitum.

Vinum vitis aqua mixtum ad consecrationem sanguinis necessarium est.

usum esse, Catholica Ecclesia semper docuit, cum ipse dixerit: a *Non bibam amodo de hoc genimine vitis usque in diem illum.* Quo in loco Chrysostomus, *De genimine,* inquit, *vitis, quæ certè vinum, non aquam produxit;* ut tantò ante illorum hæresim, qui aquam solam in hisce mysteriis adhibendam (1) senserunt, convellere videretur.

16. *Aqua in Sacramento vino est admiscenda.*

Aquam verò Dei Ecclesia vino semper admiscuit: primum, quod id à Christo Domino factum esse, Conciliorum auctoritate, & Sancti Cypriani testimonio comprobatur. Deinde, quod Sanguinis & aquæ, b quæ ex ejus latere exierunt, hac permixtione memoria renovatur. Tum verò aquæ, ut in c Apocalypsi legimus, populum designant: quare aqua vino admixta, fidelis populi cum Christo capite conjunctionem, significat. Atque hoc ex Apostolica traditione perpetuò Sancta Ecclesia servavit.

17. *Non est necessarium absolute aquam adhiberi; & minor aquæ, quam vini quantitas esse debet.*

Sed quamvis aquæ admiscendæ ita graves rationes sint, ut eam sine mortali peccato prætermittere non liceat, ea tamen si desit, Sacramentum constare potest. Illud autem Sacerdotibus animadvertendum est, quemadmodum in sacris mysteriis aquam vino adhibere oportet, sic etiam modicum infundendum esse. Nam Ecclesiasticorum Scriptorum sententia & judicio aqua illa in vinum convertitur. Quare de eo Honorius Pontifex ita scribit: *Perniciosus in tuis partibus inolevit abusus, videlicet, quod major quantitas aquæ in sacrificio, quam vini adhibetur; cum secundum consuetudinem rationabilem Ecclesiæ generalis longè plus vini, quam aquæ adhibendum sit.* Hujus igitur Sacramenti hæc duo tantum elementa sunt: ac meritò pluribus decretis sancitum est, ne quid alium præter panem & vinum, quod nonnulli facere non verebantur, offerre liceat. Sed jam videntum est, hæc duo panis & vini symbola quam apta sint ad eas res declarandas, quarum Sacramenta esse credimus & confitemur.

18. *Quos & quantas res panis & vini symbola in hoc Sacramento representent.*

Primum enim Christum nobis significat, ut vera est hominum vita. Ipse enim Dominus ait: d *Caro mea vere est cibus, & Sanguis meus verè est potus.* Cum igitur

a Matth. 26. 19.  
 Marc. 14. 25.  
 S. Chrys. Hom. 83. in  
 Matth. Conc. Flor.  
 Carth. III. c. 24.

Aqua sola in hoc Sacramento non est consecranda.

S. Cypri. lib. 2. ep. ad Cæcilium.

b Joann. 19. 34.

c Apoc. 17. 15.

Amb. lib. 5. de Sacramento, c. 1. Dam. lib. 4. c. 14.

Cypri. lib. 2. ep. 63. ad Cæcilium. D. Thom. 2. 2. q. 74. art. 6.

Honor. lib. 3. Decret. tit. de Miss. celeb. cap. Periculis.

De Consec. dist. 2. c. 2. 2. & seq.

Panis & vini symbola Christum in hoc Sacramento ut significant.

D. Th. in 3. p. q. 74. art. 2.

d Joann. 6. 56.

(1) Sacerdotes Edit. Patav. Censuram.

Dam. l. 4. de Orthod. Fide c. 14.

Ex ipsis elementis quomodo fideles ad hujus Sacramenti veritatem dignoscendam venire possint. Dam. lib. 4. de Fide Orth. c. 14.

Quæ fiat ex sumptione hujus Sacramenti in anima mutatio. Vide cap. Cum Martha, de Celeb. Miss. §. Quævisisti.

Quomodo hæc Symbola Ecclesie unitatem designent.

a Rom. 12. 4. 5.  
1. Cor. 10. 17. 12. & 12.

De forma consecrationis hujus Sacramenti agunt Doctor. Schol. in 4. Sentent. dist. 8.

b Matth. 26. 26.

Marc. 14. 22.

c Lucæ 22. 19.

d 1. Cor. 11.

Innoc. de celeb. Miss. p. 3. c. 6. Benedictione Christus consecravit. De Const. dist. 2. c. 40.

e Amb. 1. de Mys. init. cap. 2. & lib. 4. de Sacram. cap. 4. & 5. Vide sect. 18. & 40. hujus Doctor illustrat.

Franc. de Mayr. in 4. dist. 9. q. 3. in fine  
f Conc. Flor. in Decr. 3. de Sacram. Trid. sess. 13. c. 1.

tur Corpus Christi Domini vitæ æternæ alimentum illis, præbeat, qui ejus Sacramentum purè & sanctè suscipiunt, rectè iis potissimum rebus conficitur, quibus hæc vita continetur, ut fideles facillè possint intelligere, præciosi Corporis & Sanguinis Christi communionem, mentem animumque saturari.

Nonnihil etiam hæc ipsa elementa ad id valent, ut eam cognitionem accipiant homines, esse in Sacramento Corporis & Sanguinis Domini veritatem. Nam, cum panem & vinum in humanam carnem & sanguinem vi naturæ quotidie immutari animadvertamus, facilius adduci possumus hac similitudine, ut credamus panis & vini substantiam, in veram Christi Carnem, verumque ejus Sanguinem cœlesti benedictione converti.

Affert etiam aliquid adjumenti hæc admirabilis elementorum mutatio ad adumbrandum, quod fit in anima. Ut enim, etsi nulla extrinsecus panis & vini mutatio apparet, tamen eorum substantia in Carnem & Sanguinem Christi verè transit; ita etiam, tametsi in nobis nihil immutatum videtur, interius tamen ad vitam renovamur, dum veram vitam Eucharistiæ Sacramento accipimus.

Accedit ad hæc, quòd cum a unum Ecclesie corpus ex multis membris compositum sit, nulla re magis elucet ea conjunctio, quam panis vinique elementis. Panis enim ex multis granis conficitur, & vinum ex multitudine racemorum existit; atque ita nos, cum multi simus, hujus divini mysterii vinculo arctissime colligari, & tamquam unum corpus effici declarant.

19. *Qua forma ad consecrandum panem uti oporteat.*

Sequitur nunc, ut de forma, qua ad consecrandum panem uti oporteat, agatur: non quidem ejus rei causa ut hæc mysteria fideli populo, nisi necessitas cogat, tradantur; (eos enim, qui sacris initiati non sunt, de his erudiri necessarium non est) sed, ne formæ ignorantia in Sacramento conficiendo à Sacerdotibus turpissimè peccetur. Itaque à Sanctis Evangelistis b Matthæo & c Luca, idemque d ab Apostolo docemur, illam esse formam, HOC EST CORPUS MEUM. Scriptum est enim, *Cœnantibus illis, accepit Jesus panem, & benedixit, ac fregit, deditque discipulis suis: & dixit: Accipite, & manducate: Hoc est corpus meum.* Quæ quidem consecrationis forma cum à Christo Domino servata sit, ea perpetuò Catholica Ecclesia usa est. Præmittenda sunt hoc loco e Sanctorum Patrum testimonia, quæ infinitum esset enumerare, & f Concilii Floren-

ren-

rentini decretum, quod omnibus patet, atque in promptu est; cum præsertim ex aliis Salvatoris verbis, a *Hoc facite in meam commemorationem*, idem liceat cognoscere. Nam quod Dominus faciendum præcepit, non solum ad id, quod egerat, sed etiam ad ea, quæ dixerat, referri debet: atque ad verba maximè pertinere, intelligendum est, quæ non minus efficiendi, quam significandi causa prolata erant. Sed ratione etiam id facillè persuaderi potest, nam forma ea est, qua illud significatur, quod in hoc Sacramento efficitur. Cum autem hæc verba id, quod fit, significant ac declarent, hoc est panis conversionem in verum Domini nostri Corpus sequitur, formam in illis ipsis verbis constituendam esse: in quam sententiam, quod ab Evangelista dictum est, b *Benedixit*, licet accipere. Perinde enim videtur intelligendum, ac si dixisset: *Accipiens panem benedixit, dicens: Hoc est Corpus meum.* h 20. *Non omnia verba, quæ ex consuetudine Ecclesie ad consecrationem adhibentur, sunt necessaria.* Quamvis enim Evangelista verba illa, *Accipite, & comedite*, præposuerit, illis tamen non materiæ consecrationem, sed usum tantummodo significari, perspicuum est. Quare à Sacerdote quidem omnino proferrî debent, sed ad Sacramentum conficiendum necessaria non sunt: quemadmodum etiam profertur conjunctio illa, *enim*, in Corporis & Sanguinis consecratione: aliter enim fiet, ut si hoc Sacramentum nemini administrandum sit, confici non oporteat, aut non possit quidem: cum tamen dubitare non liceat, quin Sacerdos, prolatis ex more atque instituto sanctæ Ecclesie verbis Domini, aptam panis materiam verè consecraret; quamvis deinde contingat, ut nulli unquam sacra Eucharistia administraretur.

21. *Quæ sit forma conficiendi Sanguinem.*

Jam verò quod ad vini, quæ est altera hujus Sacramenti materia, consecrationem, attinet, ob eandem causam quam supra commemoravimus, opus est ut Sacerdos ejus formam cognitam & perspectam habeat. Eam igitur his verbis comprehendî, certò credendum est: *HIC EST ENIM CALIX SANGUINIS MEI NOVI ET ÆTERNI TESTAMENTI, MYSTERIUM FIDEI QUI PRO VOBIS ET PRO MULTIS EFFUNDETUR IN REMISSIONEM PECCATORUM.* Ex quibus verbis plura quidem à sacris Scripturis colliguntur: quædam verò in Ecclesia ex Apostolica traditione conservata sunt. Nam quod dicitur, *Hic est Calix,*

a Lucæ 22. 19.  
1. Cor. 11. 24.

b Matth. 26. 26.

De forma Consecrationis vini: vide cap. Cum Matth. de celeb. Missarum.

Forma consecrandi vini.

à a D. Luca & ab Apostolo scriptum est: quod verò sequitur: *Sanguinis mei, vel Sanguis meus, novi Testamenti, qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum*: partim à b D. Luca, partim à D. Matthæo dictum est: verba autem illa *Æterni, & Mysterium fidei*, sancta traditio, Catholicæ veritatis interpres & custos, nos docuit.

22. *Quòd hæc sit vera Consecrationis forma, ostenditur.*  
Verum de hæc forma nemo dubitare poterit, si quod antea dictum est de forma consecrationis, quæ ad panis elementum adhibetur, hoc etiam loco attendatur: constat enim, iis verbis, quæ vini substantiam in Sanguinem Domini converti significant, hujus elementi formam contineri. Quare cum verba illa hoc apertè declarant, perspicuum est, aliam formam constituendam non esse. Exprimunt autem præterea quosdam effusi Sanguinis in passione Domini admirabiles fructus, qui ad hoc Sacramentum maximè pertinent. Unus est, aditus ad æternam hæreditatem, quæ novi atque æterni Testamenti jure ad nos venit: Alter est, aditus ad justitiam per mysterium fidei: d Jesum enim per fidem in Sanguine ejus propitiatorem Deus proposuit, e ut ipse sit justus & justificans eum, qui ex fide est Jesu Christi. Tertius est remissio peccatorum.

23. *Forma Consecrationis Sanguinis exponitur.*  
Quoniam verò hæc ipsa Consecrationis verba plena mysteriorum sunt, aptissimeque ad rem conveniunt, diligentius perpendere ea oportet. Quòd verò dicitur, *Hic est enim calix Sanguinis mei*, sic intelligendum est: **HIC EST SANGUIS MEUS**, qui hoc Calice continetur. Rectè autem & appositè, dum Sanguis hic, ut est fidelium potus consecratur, calicis mentio facienda est. Neque enim Sanguis hujusmodi potionem satis significare videretur, nisi vase aliquo exceptus esset. Sequitur deinde, *Novi Testamenti*; quod quidem ob eam rem aditum est, ut intelligeremus Christi Domini Sanguinem non figuram, quemadmodum in veteri Testamento fiebat, (de eo enim apud Apostolum ad Hebræos legimus sine Sanguine Testamentum dedicatum non esse) sed verè & re ipsa hominibus tradi; quod ad novum Testamentum pertinet. Quare Apostolus inquit: *b Ideo novi Testamenti mediator est Christus, ut morte intercedente, repromissionem accipiant, qui vocati sunt æternæ hæreditatis.* Verbum verò, *Æterni*, ad hæreditatem æternam, quæ Christi Domini æterni testatoris morte ad nos jure pervenit, referendum est.

Quod

Quod subjungitur, *Mysterium fidei*, non rei veritatem excludit, sed quod occultè latet, atque ab oculorum sensu remotissimum est, certa fide credendum esse significat. Diversa verò hisce verbis sententia hoc loco subiecta est ab ea, quam habet, cum Baptismo etiam tribuuntur: nam, quòd Sanguinem Christi sub vini specie latentem fide cernimus, Mysterium fidei dicitur: at Baptismus, quoniam universam Christianæ fidei professionem complectitur, à nobis fidei Sacramentum, à Græcis Mysterium jure appellatur. Quamquam alia etiam ratione Sanguinem Domini fidei mysterium dicimus, quòd scilicet in eo maximè plurimum difficultatis & negotii humana ratio experiatur, cum nobis fides credendum proponit, Christum Dominum verum Dei filium, simulque Deum & hominem, mortem pro nobis pertulisse; quæ quidem mors Sanguinis Sacramento designatur.

24. *Cur maximè in Sanguinis Consecratione mortis mentio fiat.*

Quapropter hoc loco appositè potiùs quàm in Consecratione Corporis, passio Dominica commemoratur, his verbis: *Qui effundetur in remissionem peccatorum.* Sanguis enim separatim consecratus ad passionem Domini, & mortem, & passionis genus ante omnium oculos ponendum, majorem vim & momentum habet. Sed verba illa quæ adduntur, *Pro vobis & pro multis*, à a Matthæo & Luca singula à singulis sumpta sunt, quæ tamen Sancta Ecclesia, spiritu Dei instructa, simul conjunxit: pertinent autem ad passionis fructum atque utilitatem declaranda. Nam, si ejus virtutem inspiciamus, pro omnium salute Sanguinem à Salvatore effusum esse, fatendum erit: si verò fructum, quem homines ex eo perceperint, cogitemus, non ad omnes, sed ad multos tantum eam utilitatem pervenire, facilè intelligemus. Cum igitur, *Pro vobis*, dixit, vel eos qui aderant, vel delectos ex Judæorum populo, quales erant discipuli, excepto Juda, quibuscum loquebatur, significavit. Cum autem addidit, *Pro multis*, reliquos electos ex Judæis aut Gentibus intelligi voluit. Rectè ergo factum est, ut *pro universis* non diceretur, cum hoc loco tantummodo de fructibus passionis sermo esset, quæ salutis fructum delectis solum attulit. Atque huc spectant verba illa Apostoli: *b Christus semel oblatus est ad multorum exhaurienda peccata; & quod Dominus apud Joannem inquit: c Ego pro eis rogo, non pro mundo rogo, sed pro his, quos dedisti mihi, quia tui sunt.* Plurima alia in hujus Consecrationis verbis latent mysteria: quæ Pastores assidua re-

Quomodo vinum consecratum sit mysterium fidei.  
Gieg. Pap. Hom. 22. de Cons. dist. 2. c. 75.

Baptismus cur fidei Sacramentum dicatur.

Aug. ep. 23. ad Bonif. de Cons. dist. 1. c. Hoc est.

a Matth. 26. 28.  
Luca 22. 14.  
Cur in Consecratione Calicis dicatur: Pro vobis & pro multis.

b Heb. 9. 25.  
c Joan. 17. 9.

a Luca 22. 20.  
1. Cor. 11. 25.

b Luca 22. 20.  
Ly Æterni habetur  
Hebr. 13. Apoc. 14.

D. Bonav. 1. 4. dist. 8.  
art. 3. q. 2. Scot. lib. 4.  
dist. 8. q. 2.

Sanguinis Christi effectus triplex.

a Hebr. 10. 19.

d Rom. 3. 25.  
e Rom. 3. 26.

f Heb. 9. 15.

Expositio consecrationis vini sumpta ex eap. Cum Martha de celeb. Missæ.

g Heb. 9. 18.

h Heb. 9. 15.

Joan. 6. & 8.

rerum divinarum meditatione & studio, ipsi per se, juvante Domino, facile assequeuntur.

25. *Non expedit in hoc Sacramento sensuum adhibere iudicium.*

Sed jam ad rerum earum explicationem oratio revertatur, quæ ut à fidelibus ignorentur, nullo modo committendum est. Ac quoniam Apostolus admonet, gravissimum scelus admitti ab iis, qui non dijudicant corpus Domini, hoc imprimis doceant Pastores, animus atque rationem à sensibus omni studio avocandam esse. Si enim fideles ea tantum in hoc Sacramento contineri sibi persuaserint, quæ sensibus percipiunt, in summam impietatem adducantur, necesse est; cum nihil aliud præter panis & vini speciem oculis, tactu, odoratu, gustu sentientes, panem tantummodò ac vinum in Sacramento esse judicaverint. Curandum igitur est, ut fidelium mentes, quam maximè fieri potest, à sensuum iudicio abstrahantur, atque ad immensam Dei virtutem & potentiam contemplandam excitentur.

26. *Quid mysticæ consecrationis virtute in hoc Sacramento potissimum efficiatur.*

Tria enim sunt maximè admiranda atque suspicienda quæ in hoc Sacramento verbis consecrationis effici, fides Catholica sine ulla dubitatione credit & confitetur. Primum est, verum Christi Domini corpus, illud idem quod natum ex Virgine, in cœlis sedet ad dexteram Patris, hoc Sacramento contineri. Alterum est, nullam in eo elementorum substantiam remanere, quamvis nihil magis à sensibus alienum & remotum videri possit. Tertium est, quod ex utroque facile colligitur, etsi verba consecrationis id maximè exprimunt, accidentia, quæ aut oculis cernuntur, aut aliis sensibus percipiuntur, sine ulla re subjecta esse, mira quadam atque inexplicabili ratione. Ac panis quidem & vini accidentia omnia licet videre, quæ tamen nulli substantiæ inhaerent, sed per se ipsa constant; cum panis & vini substantia in ipsum Domini corpus & Sanguinem ita mutetur, ut panis & vini substantia omnino esse desinat.

27. *Certum est, idem Christi Corpus, quod natum est de Maria Virgine, in Eucharistia contineri.*

Verum, ut prius de primo agatur, contentur Pastores explicare, quam perspicua & clara sint Salvatoris nostri verba, quæ Corporis ejus veritatem in Sacramento demonstrant: nam, cum inquit; *Hoc est Corpus meum: Hic est Sanguis meus*: nemo qui modò sanæ mentis sit, ignorare potest, quid nobis intelligendum sit; præsertim cum de

1. Cor. 11. 29.

In hoc Sacramento sensuum iudicium rejiciendum est. Vide D Thom. in Hyman. Et si sensus deficit &c.

Et in sequentia: Quod non capis &c.

Tria per consecrationem in hoc Sacramento effici.

Corpus Christi verum est in hoc Sacramento. Dion. de Eccl. Hier. c. 1. Ignat. Ep. ad Smayrn. & omnes alii, quotquot unquam fuerunt Scriptores Catholici.

Transubstantiatio est antiquissima Ecclesiæ doctrina.

Amb. lib. 4. de Sacramento. cap. 4.

1. Marc. 14. 22. 24.  
Lucæ 22. 19.  
Matth. 26. 26.

de humana natura sermo habeatur, quam in Christo verè fuisse, Catholica fides dubitare neminem patitur: ut vir sanctissimus atque doctissimus Hilarius præclare scripserit, de veritate Carnis & Sanguinis Christi, cum ex ipsius Domini professione & fide nostra, caro ejus verè sit cibus, relictum non esse ambigendi locum.

28. *Quomodo item verum Christi Corpus in Eucharistia esse convincatur.*

Verum alter præterea locus à Pastoribus enucleandus est, ex quo aperte licet cognoscere, verum Domini Corpus & Sanguinem in Eucharistia contineri. Nam Apostolus posteaquam commemoravit panem & vinum à Domino consecratum, & sacra mysteria Apostolis suis administrata esse, conjungit: *a Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat: qui enim manducat & bibit indigne, iudicium sibi manducat & bibit, non dijudicans Corpus Domini.* Quod si, ut Hæretici dicunt, nihil aliud in Sacramento venerandum esset præter memoriam & signum passionis Christi, quid opus erat tam gravibus verbis fideles hortari, ut seipsos probarent? Gravi enim illa iudicii voce declaravit Apostolus, nefarium aliquod scelus ab eo admitti, qui impurè sumens Corpus Domini, quod in Eucharistia occultè latet, ab alio ciborum genere non distinguit. Quod etiam supra in eadem epistola uberius explicavit Apostolus his verbis: *b Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne communicatio Sanguinis Christi est? & panis, quem frangimus, nonne participatio Corporis Domini est?* Quæ quidem verba veram Corporis & Sanguinis Christi Domini substantiam demonstrant. Hæc igitur scripturæ loca à Pastoribus explicanda erunt, atque in primis docendum nihil in iis dubii aut incerti relictum esse; præsertim cum hæc Ecclesiæ Dei sacrosancta auctoritas interpretata sit.

29. *Ecclesiæ Christi sententia de sensu Scripturarum, & veritate Corporis Domini in Eucharistia, quomodo sit perquirenda.*

Ad cujus sententiæ cognitionem duplici via & ratione possumus pervenire. Prima est, cum Patres, qui ab initio Ecclesiæ, atque omni deinceps ætate floruerunt, & Ecclesiasticæ doctrinæ optimi testes sunt, consulimus. Hi verò summo consensu omnes hujus dogmatis veritatem apertissime tradiderunt: quorum singula testimonia afferre, quoniam operosi laboris esset, satis erit pauca notare vel indicari potius, ex quibus iudicium de cæteris facile fieri poterit. Primus igitur D. Ambrosius fidem suam proferat, qui in libro de iis, qui initiantur mysteriis, tes-

Veritas corporis Christi in Sacramento ex scripturis ostenditur. Sess. 13. Conc. Trid. de Eucharistia, c. 1. & can. 1.

1. Cor. 11. 29. 29.

1. Cor. 10. 16.

Primo inquirendus est Patrum & Doctorum Ecclesiæ per omnia consensus.

D. Amb. cap. de iis, qui myst. init. cap. 9. & de Cons. dist. 2. cap. Sicut verus, & cap. In illo &c. Revera lib. 4. de Sacram. c. 4. & de Cons. dist. 2. cap. Panis est. Chrys. ad Populum Antiochen. Homil. 60. & 41. Idem Homil. 44. & 45. in Joan,

ta-